

Empiirisiä tutkimuksia työvoiman kysynnästä, palkoista ja työpaikkojen häviämisestä¹

Kristiina Huttunen

VTT, tutkija

Uppsalan yliopisto

Korkeasti koulutetun työvoiman kysyntä on lisääntynyt kaikissa teollisuusmaissa viime vuosikymmeninä. Joissakin maissa, kuten Yhdysvalloissa, tämä on johtanut selkeämpiin palkkaeroihin, kun taas toisaalla, kuten Manner-Euroopassa, tämä on johtanut työttömyyden voimakkaaseen kasvuun. Kaksi useimmin esitettyä selitystä tälle ilmiölle ovat teknologinen kehitys ja globalisaatio. Teknologisen kehityksen oletetaan muuttaneen töiden tehtäväkennettä siten, että koulutetun työvoiman kysyntä on kasvanut. Kansainvälistyminen on puolestaan johtanut uudenlaiseen työnjakoon maiden välillä siten, että länsimaiset yritykset ovat alkaneet ulkoistaa työvoimavaltaista tuo-

tantiaan halvan työvoiman maihin. Globalisaatio on myös johtanut ulkomaalaisten sijoitusten ja ulkomaalaisomisteisten toimipaikkojen määrän voimakkaaseen kasvuun, millä saattaa olla merkittäviä seurauksia kotimaisilla työmarkkinoilla.

Väitöskirjassani on koottu yhteen neljä empiiristä tutkimusta teknologisen kehityksen ja kansainvälistymisen vaikutuksista Pohjoismaisilla työmarkkinoilla. Tavoitteena on tutkia, miten nämä muutokset vaikuttavat eri työntekijäryhmien palkkoihin ja työn kysyntään. Lisäksi tutkimuksessani tarkastellaan, mitä tapahtuu työntekijöille, jotka menettävät työpaikkansa näiden muutosten seurauksena.

Väitöskirjani ensimmäisessä esseessä ”R&D Activity, Exports, and Changes in Skill Demand in Finland” tutkitaan, miten teknologisen muutoksen ja kansainvälistymisen mittarit selittävät muutoksia Suomen teollisuuden toimipaikkojen rakenteessa. Essee pyrkii vastaamaan kysymykseen, ovatko T&K-investointien

¹ Tämä kirjoitus esittelee väitöskirjani ”*Empirical studies on Labour Demand, Wages and Job Displacements*”, joka hyväksyttiin Helsingin yliopistossa huhtikuussa 2005. Väitöskirjani esitarkastajina toimivat Professori Pekka Ilmakunnas (HKKK) ja dosentti Roope Uusitalo (PT). Vastaväittäjänä oli Professori Tor Eriksson (Aarhus School of Business).

ja viennin kasvu lisänneet koulutetun työvoiman kysyntää suomalaisissa toimipaikoissa, ja ovatko näiden tekijöiden vaikutukset erilaisia eri ikäryhmissä. Tulokset osoittavat, että ikään-tyvien (yli 45-vuotiaiden) ja korkeasti koulutettujen osuus Suomen yksityisen sektorin työntekijöistä on kasvanut vuosina 1988–2001. Regressiotulokset eivät kuitenkaan osoita, että teollisuuden toimipaikkojen T&K-toiminnalla ja viennillä olisi vaikutusta toimipaikkojen sisäisiin työntekijärakenteessa tapahtuneisiin muutoksiin.

Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että ulkomaalaisomisteiset yritykset maksavat korkeampia palkkoja kuin kotimaiset yritykset (esim. Aitken et al. 1996). On kuitenkin epävarmaa, kertooko tämä kausaliteetista näiden kahden ilmiön välillä. Vaikuttaako ulkomaalaisomistus työntekijöiden palkkoihin, vai maksavatko ulkomaalaisomisteiset yritykset korkeampia palkkoja ainoastaan sen takia, että ne poimivat tuottavimmat yritykset kotimaisilta markkinoilta? Väitöskirjani toisessa esseessä ”The Effect of Foreign Acquisition on Wages and Skill Composition” tarkastellaan, miten yrityksen omistuksen vaihtuminen kotimaisesta ulkomaiseen vaikuttaa palkkoihin ja työvoiman rakenteeseen suomalaisissa toimipaikoissa. Esseessä käytetään erilaisia ekonometrisiä menetelmiä, mukaan lukien difference-in-differences-matching-menetelmiä (Heckman, et al., 1997), palkkojen ja ulkomaalaisomistuksen välisen mahdollisen kausaalisuhteen identifioimiseksi. Tulokset osoittavat, että haltuunoton jälkeen palkat suomalaisissa toimipaikoissa nousevat. Palkkojen nousu on voimakainta korkeasti koulutettujen työntekijöiden kohdalla. Haltuunotolla ei näytä olevan vaikutusta toimipaikkojen työntekijärakenteeseen.

Kolmas esse ”How destructive is creative

destruction? The costs of worker displacement” – joka on kirjoitettu yhdessä Jarle Møenin ja Kjell G. Salvaneksen kanssa – tarkastelee kuinka vakavia ja pitkäkestoisia seurauksia työpaikkojen häviämällä on työntekijöille, jotka menettävät työpaikkansa toimipaikan sulkeamisen tai joukkoirtisanomisen seurauksena Norjassa. Tutkimuksessa käytetään ainutlaatuista linkitettyä työnantaja-työntekijä-paneelidatua vuosilta 1988–2000. Tutkimus nojautuu ”job displacement” kirjallisuuteen, joka käsittelee työpaikan tuhoutumisen seuraamuksia työntekijän työuralle. Aikaisempi kirjallisuus on keskittynyt tarkastelemaan tätä ilmiötä Yhdysvalloissa (esim. Jacobson et al. 1993). Tämä tutkimus pyrkii selvittämään miten vakavia ja pitkäkestoisia seuraamuksia irtisanoitetut työntekijät kärsivät työpaikan häviämisen jälkeen, ja ovatko Yhdysvaltalaisilla aineistoilla saadut tulokset kauaskantoisista negatiivisista palkkavaikutuksista paikkansapitäviä myös Euroopassa. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan eroavatko nämä seuraamukset työntekijän tai toimipaikan havaittavien ominaisuuksien mukaan. Tulokset osoittavat, että työpaikkansa menettäneet työntekijät työskentelevät keskimäärin 3 kuukautta vähemmän seuraavana vuonna kuin samanlaiset työntekijät, jotka eivät menettäneet työpaikkojaan. Palkat ovat keskimäärin 2 prosenttia alemmat ja pysyvät alemmalla tasolla jopa seitsemän vuotta työpaikan menettämisen jälkeen. Seuraukset ovat vakavimmat työntekijöille, joilla on vähemmän koulutusta ja jotka työskentelevät pienissä toimipaikoissa.

Neljäs esse ”Worker Turnover in Dying Plants and Reemployment Wages” tarkastelee työvoiman vaihtuvuutta kuolevissa toimipaikoissa. Tarkoituksena on selvittää, miten eri vaiheessa kuolevista toimipaikoista lähteneiden

työntekijöiden palkat eroavat uusissa työpaikoissa. Tutkimuksessa käytetään Norjalaista linkitettyä työnantaja-työntekijä -paneeliaineistoa, joka mahdollistaa työntekijöiden työuran seuraamisen ennen ja jälkeen toimipaikan kuoleman. Tulokset osoittavat, että kuolevista toimipaikoista vapaaehtoisesti lähtevät työntekijät tienaa keskimäärin enemmän seuraavissa työpaikoissa kuin työntekijät, jotka pysyvät toimipaikoissa niiden kuolemaan saakka. □

Kirjallisuus

- Aitken, B. J., Harrison, A. E. ja R. E. Lipsey (1996): "Wages and foreign ownership: A comparative study of Mexico, Venezuela, and the United States", *Journal of International Economics*, 3–4, s. 345–371.
- Heckman, J. J., Ichimura, H. ja P. Todd (1997): "Matching as An Economic Evaluation Estimator: Evidence from a Job Training Program", *Review of Economic Studies*, 64 (4), s. 605–654.
- Jacobson, L. S., LaLonde, R. J. ja D. G. Sullivan (1993): "Earnings Losses of Displaced Workers", *American Economic Review*, Vol. 83(4), s. 685–709.